

Deres ref: 2006/216/EMM/DRB
Vår ref: 25.04.2006
Dato: 25.04.2006

Høring - Tilskudd til framavl hagebruk - Vurdering og forslag til omlegging

Vi har gått igjennom utredningen og slutter oss til konklusjonen. Vurderingene nedenfor er gjort ut fra Bioforsk Plantehelsete sitt ståsted. Bioforsk Apelsvoll har også funksjoner knyttet til Framavl Hagebruk, men vi regner med at denne virksomheten ikke vil endres på grunn av denne utredningens konklusjoner.

Vi ønsker å kommentere følgende punkter:

- Betydningen av framavl
- Bioforsk sitt engasjement i framavl av hagebruksvekster
- Testmetoder og sertifisering
- Samarbeid mellom de nasjonale aktørene

Utredningens konklusjon

Bioforsk Plantehelsete vil støtte utredningens konklusjon der en ser på alternativ A1 som det beste.

”Tilskuddet målrettes mot første ledd i avlen, en eller flere aktører. Utgangsmateriale (eliteplanter eller tilsvarende) tilbys fra aktøren(e) på normale forretningsmessige vilkår til alle kategorier kunder. Sammenhengen mellom utførte oppgaver, kostnader og bruk av tilskudd synliggjøres bedre enn i dag i budsjettering og tilskuddsforvaltning, ev. defineres ordningen som prosjekttilskudd med lang varighet.”

Etter vår mening er det viktig å merke seg spesielt følgende konsekvenser av A1- alternativet som utredningen beskriver:

- ”Sikrer framavlsystemet som en nasjonal oppgave”
- ”Ettersom tilskuddet knyttes til aktør og ikke aktivitet, kan omfanget med hensyn til arter og sorter i avlen i prinsippet være som i dag, dvs. at det sikres grunnfinansiering til framavl også innen frukt, solbær, rips, grøntanleggsplanter og ev. prydblatter i veksthus ”
- ”Sikrer grunnfinansiering til de kapital- og kunnskapsintensive første leddene i verdikjeden”
- ”Liten risiko for at tilskuddet må reduseres som følge av norske WTO-forpliktelser, notifiseringer behøver ikke endres”

Bioforsk Plantehelsetilstand er opptatt av at framavl er det viktigste forebyggende tiltak mot skadegjørere i vegetativt formerte vekster. Det er derfor viktig at dette tiltaket både gjøres langsiktig og stabilt samtidig som den nødvendige fleksibiliteten ivaretas. Framavssystemet her i landet har blitt bygd opp over lang tid og er avhengig av medarbeidere med høy og spesialisert kompetanse i tillegg til tilpasset infrastruktur i form av veksthus, vekststrøm, laboratorier, karantenefasiliteter, med mer. Stabil finansiering er grunnleggende for å få til en god framavlivisdomhet. Alternativ A1 er det alternativet som best sikrer en stabil finansiering.

Samtidig er det viktig at de involverte partene raskt kan tilpasse seg behov i markedet. En støtte til enkeltkulturer eller støtte til arealtilskudd, pristilskudd eller frakttilskudd vil sannsynligvis sinke evnen til raske tilpasninger i forhold til et mer generelt tilskudd som rettes mot førsteleddet i framavlivisdommet.

Betydningen av framavl

Framavl dreier seg om hvordan vi i Norge skal kunne tilby planteprodusenter friskt, sortsekte og klimatilpasset plantemateriale av hagebruksvekster og potet. Med dagens krav til effektivitet er det avgjørende at dyrkerne kan bruke et plantemateriale som i utgangspunktet er friskt og er av en sort som er godt egnet for de dyrkingsforholdene den er tiltenkt å brukes.

Det er et svært langsiktig arbeid. Spesielt for frukt, bær, prydbusker og trær tar det flere år før en ny sort er tilgjengelig som gjennomtestet, friskt materiale, men også for blomster tar det forholdsvis lang tid å få fram materiale fra utvelgelse av aktuelle sorter til ferdig sertifisert materiale.

Det materiale som i dag er i framavlivisdommet er et resultat av flere tiårs verdiprøving/sortserfaring med hensyn på hva som er bra under norske forhold. Det oppleves som svært viktig at dette materialet og tilknyttet kompetanse tas vare på og utvikles videre.

En økende internasjonal handel med tilhørende økende spredning av skadegjørere, gjør at friskt plantemateriale blir stadig viktigere i en kostnadseffektiv planteproduksjon. Småplanteprodusenter, planteskoler og dyrkere må ha tilgang til virus- og bakteriefritt materiale som også er fritt for skadelige insekter, sopp og nematoder. Flere insekter med multiresistens med hensyn på sprøytemidler gjør dette mer aktuelt enn noensinne.

En kald vinter og store avstander gjør at Norge har færre problemer med skadegjørere enn land lengre sør. I tillegg har vi stått på siden av de store handelsveiene for planter og samtidig håndhevet et strengt regelverk. Dette er fortrinnsvis som setter oss bedre i stand til å produsere friskt utgangsmateriale av vegetativt formerte planter for eventuell eksport. Dette er særlig aktuelt for blomster og jordbær.

Framavlivisdommet i Norge bærer preg av å ha vokst fram over tid - det er mange aktører og kundegrupper, og det dreier seg om mange plantslag. Selv om det har vært flere utredninger og forslag til endringer er det vanskelig å skaffe seg et helhetlig bilde av dette arbeidet. Det er prisverdig at myndighetene fortsetter å utrede dette arbeidet. Vi tolker det som et signal om at en ser den store verdien av dette langsiktige arbeidet, og at en ønsker å styre denne innsatsen for å sikre en framtidig, god og miljøriktig plantedyrking under norske forhold.

Bioforsk sitt engasjement i framavl av hagebruksvekster

Bioforsk Plantehelsetilstand har flere oppgaver relatert til framavl av hagebruksvekster. Utredningen har først og fremst tatt for seg institusjonene som får direkte overføring for å utføre sine aktiviteter innen framavl av hagebruksvekster. Vi finner det imidlertid viktig å påpeke at også Bioforsk Plantehelsetilstand har viktige oppgaver knyttet til denne virksomheten.

Våre aktiviteter er knyttet til hovedområdene:

- **Kartlegging og utvikling av testkrav**
Bioforsk Plantehelse er samarbeidspartner for Mattilsynet i vurdering og utvikling av norske testkrav. Vårt pågående overvåkings- og kartleggingsarbeid av viktige, aktuelle skadegjørere gir viktig datagrunnlag for utforming av testkravene.
- **Utviklingsarbeid med hensyn på testmetoder og testopplegg**
Testmetodene som er aktuelle for vekstene i framavlssystemet er under kontinuerlig endring og forbedring. Bioforsk Plantehelse har hatt og har fortsatt en viktig rolle i å utvikle eller tilpasse testmetoder for vekstene i framavlssystemet.
- **Testing for spesifikke skadegjørere**
Bioforsk Plantehelse er testingslaboratorium for blomsterkulturene. Når det gjelder frukt og bær gjør Sauberad all podetesting til biologiske indikatorer selv, mens Bioforsk Plantehelse utfører andre biologiske tester og laboratorietester for skadegjørere i frukt og bær. Noen tester blir utført i utlandet på grunn av manglende kapasitet.

Bioforsk Plantehelse sin aktivitet knyttet til framavl har ikke vært finansiert med direkte tilskudd over jordbruksavtalen, men i hovedsak via prosjektmidler knyttet til kartleggingsarbeid og utvikling av diagnostikk, samt noe grunnbevilgning. Det har i tillegg blitt noe salg av tester til stykkpris.

Testmetoder og sertifisering

Vi vil spesielt kommentere følgende avsnitt (side 11) i utredningen:

”Av de artene som inngår i framavlssystemet er det bare innen jordbær, bringebær, bjørnebær og fire arter av sommerblomster at det framstilles formeringsmateriale som sertifiseres av Mattilsynet i henhold til Retningslinjer for sertifisert produksjon av hagebruksvekster av 19.12.2001. For solbær og rips er opplegg for sertifisering under forberedelse. For øvrige arter av bær og blomster, alle fruktartene og grøntanleggsplantene (jfr. retningslinjenes vedlegg 1) sertifiseres ikke det som produseres i framavlssystemet. Årsaken til dette er ifølge Mattilsynet i hovedsak at vi mangler testmetoder for å tilfredsstille visse testkrav til kjerneplanter. SLF har oppfattet det slik at det vil kreve såpass mye tid og ressurser å utvikle dette at det i overskuelig framtid ikke vil bli formalisert sertifiseringssystemer innen frukt, pryddplanter i veksthus og grøntanleggsplanter.”

Bioforsk Plantehelse har i samarbeid med Mattilsynet metodeutvikling og kartleggingsarbeid på gang for virus i både jordbær og Ribes-artene. Dersom Mattilsynet viderefører sine bevilgninger innen bær vil sertifiseringskravene med hensyn på testmetodikk kunne være oppfylt i løpet av 1-2 år. Når det gjelder virus i frukt har det skjedd en sterk utvikling av testmetoder de siste årene. Det er krevende å ta i bruk alle relevante metoder i vårt framavlssystem, men på ingen måte uoverkommelig. Gjennom en økning av de økonomiske rammene til diagnostikk relatert til plantevirologi, vil en innen 4-5 år ha de nødvendige testmetoder for et formalisert sertifiseringssystem for frukt på plass. Dette burde prioriteres da det i næringa er etterspørsel etter sertifiserte frukttrær.

Samarbeid mellom de nasjonale aktørene

Innen Framavl-Hagebruk er det tre dominerende aktører som utfører arbeidet på prekjerne- og kjerneplanteniå. Det er:

- Gartnerhallens eliteplantestasjon Sauherad
- Institutt for plante- og miljøvitenskap, UMB
- Bioforsk Planteheelse

Samarbeidet mellom disse tre uavhengige institusjonene har vært godt, og de har siden 1974 utgjort et sterkt framavsmiljø. De siste ti årene har samarbeidet blitt ytterligere styrket gjennom de prosjektene som har vært gjennomført innen blomster og sertifisering av bær. Det er verdt å merke seg at internasjonale aktører har vurdert dette samarbeidet høyt med hensyn på kompetanse og sikkerhet. Denne tredelingen sikrer høy kompetanse, nærhet til forsknings- og utviklingsmiljøer og samtidig nærhet til brukerne av framavssystemet.

Det synes riktig at en framtidig organisering bygger opp under og styrker dette samarbeidet til det beste for hagebruksnæringa. Dette gjøres best ved at myndighetene følger opp utredningens konklusjon om å målrette tilskuddet til første ledd i avlen, samt sørge for at Bioforsk Planteheelse kan utføre sin rolle gjennom en god finansiering av praktisk rettede FoU-prosjekter innen kartlegging av skadegjørere og diagnostikk.

Med hilsen

Ellen Merethe Magnus

Direktør

Dag-Ragnar Blystad

Forsker